

Др Мирослав Стевановић,*

Доцент, Академија за националну безбедност,
Београд

Др Драган Ђурђевић,**

Доцент, Академија за националну безбедност,
Београд

UDK: 323.14(4-672EU)

Рад примљен: 26.09.2016.

Рад прихваћен: 01.11.2016.

ИЗАЗОВ ЗА НАЦИОНАЛНУ БЕЗБЕДНОСТ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ У КОНЦЕПТУ ЗАЈЕДНИЧКИХ ЕВРОПСКИХ ВРЕДНОСТИ

Апстракт: *Мирољубива будућност, заснована на заједничким вредностима, као циљ интеграције европских народа, подразумева раскид са вредносним концептима који су били узрок сукоба између нација. Када Европска унија (ЕУ) и њене чланице игноришу промоцију идеолошког концепта који је у прошлости нанео велико зло држави кандидату за чланство, намеће се сумња да ли европски вредносни концепт садржи елементе изазова за основне вредности државе и заједнице као целине кандидата. У чланку полазимо од претпоставке да историјско наслеђе нацизма утиче на обликовање европских вредности. Анализа полази од нацистичког интереса у корену европског уједињења, а затим од чинилаца утицаја нацистичког вредносног поретка након Другог светског рата. Утврђени трендови су анализирани у контексту обликовања вредносног поретка у периоду неолиберализма и глобализације и контекстуализовани у светлу изазова у процесу интеграција Републике Србије. Анализа указује да као вредносне сличности између нацистичког и актуелног европског вредносног дискурса опстају елитизам и империјализам, као и идентичан интерес европског уједињења. Резултати дају основ за закључак да у оквиру ЕУ још увек постоји ниво толеранције за вредносни концепт који иманентно није заједнички, при чему изазов за националну безбедност представља наметање амбивалентности за те концепте у процесу пријема.*

Кључне речи: *нацизам, неолиберализам, европске вредности, елитизам, империјализам.*

* mstvnv297@gmail.com

** djurdjevic.dragan@gmail.com

1. Увод

Интеграција европских народа у оквиру Европске уније (ЕУ), као наднационалне међународне организације, формално представља израз комплементарног интереса европских држава у суочавању са изазовима глобализације. У том контексту, намеће се и потреба Републике Србије да буде активно у том процесу, укључујући и њено чланство у ЕУ.

Заједнички изазов, сам за себе, није довољан да конституише заједницу. Заједница надилази интересе суверених чинилаца, односно савезништво, тако што коегзистенција територијално устројених моћи и политика изискује и постојање заједничких вредности и идентитета. Повеља о европском идентитету дефинише темељне европске вредности као засноване на толерантности, хуманизму и братству, развијаним током ренесансе, хуманистичких покрета, просветљења, који су довели до развоја демократије, препознавања основних и људских права и владавине права.¹ Ова прокламација, имајући у виду европски колонијализам, империјализам и унутрашње ратове, делује утопистички, али одражава рационалну потребу европских држава у доба глобализације (Вауан, 2004, pp. 35–36). У том смислу, Повеља о основним правима ЕУ прокламује одлучност народа Европе да, успостављајући чвршће јединство међу собом, деле мирољубиву будућност засновану на заједничким вредностима.²

Заједничке вредности се, међутим, не остварују саме од себе, те ни ЕУ није нужно утемељена на заједничком етосу. Оне се изграђују кроз политички дискурс и друштвену праксу и представљају наративни конструкт (Ivić, 2016, p. 177). Стога је, вредносна интеграција, суштински посматрано, условљена и уравнотежењем специфичних интереса суверених чинилаца. Ти интереси, са вредносног аспекта, обухватају сузбијање идеологија које представљају претњу за друге нације. Таква идеологија је у модерној европској историји нацизам. Чланице ЕУ су, на пример, 2000. године, након формирања владе у којој је учествовала Слободарска партија, под вођством екстремног десничара Јерга Хајдера, објавиле дипломатске санкције против Аустрије, позивајући се на моралне обавезе које проистичу из Уговора о Европској унији, што је довело до пада легалне владе. Такође, 2002. године, ЕУ је водила негативну кампању против кандидата десничарског Националног фронта, Жан Мари Лапена, на изборима у Француској.

Реакција ЕУ и њених чланица, међутим, изостаје поводом тога да је у чланици ЕУ, Хрватској, подигнут споменик екстремном националисти

1 *A Charter of European Identity*, Europa-Union Deutschland, Lubeck, 28 October 1995,

2 European Parliament, the Council, the European Commission, *Charter of Fundamental Rights of the European Union*, Official Journal of the European Union, 2010/C 83/02, Preamble

осуђеном за тероризам, да се врши дискриминација српске етничке групе у погледу права на културни идентитет, као и јавно манифестује подршка усташтву. Будући да се ЕУ, “заснива на вредностима поштовања људског достојанства, слободе, демократије, једнакости, владавине права и поштовања људских права, укључујући и права припадника мањина”³, које су заједничка подршка вредностима ненасиља, равноправности и недискриминације, требало би да је активна.

Толеранција промовисања националистички мотивисаног тероризма, нацизма и дискриминације проблематизује питање утемељења ЕУ, у смислу односа између заједничких вредности и ужих интереса. Уједно, то експонира свођење идеје ЕУ на уједињење, заједнички простор и породицу народа, без нужно и заједничког вредносног система, што отвара питање да ли само интерес успостављања уједињене Европе може да надомести суштински значај вредносног удруживања.

2. Историјски корен интереса уједињене Европе

Док је паневропска идеја, након Првог светског рата, почивала на либералном интернационализму немачке, аустријске, француске и британске елите, идеја европског уједињења на вредносним темељима приписује се нацизму (Atkinson, McWhirter, 1995; Laughland, 1997). Ово виђење има своје утемељење. Нацистички идеолог Алфред Розенберг први је на међународној конференцији представио концепт европског идентитета као темеља уједињења, 1932. године на конгресу о будућности Европе у Риму (Gusejnova, 2016, pp. 94, 206). Лидер нациста, Адолф Хитлер, редовно је истицао термин “европска породица народа” и интерес Немачке за “европску културу и суштину европске цивилизације” (Perkins, 2004, p. 308). Министар пропаганде Трећег рајха, Јозеф Гебелс, оценио је у јавном наступу 1940. године да „за 50 година људи више неће размишљати у категоријама држава” (Baudet, 2012, p. 195). Економски експерти Рајха први су, 1942. године, разматрали теме европске монетарне и економске заједнице на конференцији „Европска економска заједница” у Берлину (Tribe, 1995, p. 245).

По замисли нациста, “уједињена” Европа обухватила би територију до Урала, Црног мора, Кавказа, Балтичког мора. Та територија, која према нацистичком правном теоретичару Карлу Шмиту мора због величине бити организована као империја, представља алтернативу националним државама (Benoist, 2013, pp. 97, 100). На тај простор Трећи рајх је претендовао као на “животни простор” германске расе, под немачком доминацијом, док

³ European Union, *Treaty on European Union*, Official Journal of the European Communities C 325/5; 24 December 2002, art. 2.

би око Медитерана био паниталијански простор (van der Dussen, 2005, p. 81). Источна Европа била је чишћена од Јевреја, Словена, Цигана (Mann, 2005, pp. 185–187) и оних који по расним критеријумима нациста нису сматрани подобним. Словенске нације биле би елиминисане или депортоване источно од Урала (Black, 2008, p. 277; Gray, 2008, 402; Марковић, Антић, 2016). Такви циљеви подразумевали су масовне злочине против неподобних народа. Уз то, нацисти су усвојили Хегелов германоцентризам и дистинкцију између германских и словенских и народа, што је у пракси за последицу имало перцепцију да је граница између Европе и Азије не Урал, као географски појам, већ линија раздвајања германских од словенских народа, према концепцији Хитлера, “коју Немци успеју да утврде” (Weikart, 2009, p. 173).

3. Чиниоци утицаја нацизма на заједничке европске вредности

Нацизам је у окупираним државама западне Европе подстакао мржњу и пљачку према Јеврејима, али није био генерално непријатељски према становништву, које није било изложено претњи истребљења ни масовном терору. Зато је и након рата задржало одређени утицај на вредносно обликовање европског простора.

Пре свега, део естаблишмента европских држава испољио је, из различитих мотива (пре свега антисемитизам, али и антикомунизам, русофобија, идеологија, опортунизам), спремност на колаборацију са Трећим рајхом (Imlay, Horn, 2014; Stauber, 2011; Laqueur, Baumel, 2001). Француска влада генерала Филипа Петена ставила се на располагање немачким окупационим властима и задржала је суверенитет, контролу колонија и команду над морнарицом и територију (осим око Стразбура). Генерал Де Гол, који је покретом отпора руководио из Лондона, издао је упутство да се немачки војници и службеници не убијају без преке потребе и наређења, због могућих одмазди, а по његовој препоруци француски жандарми су остали на дужности у окупираној земљи. У Белгији су постојала два фашистичка покрета (Рексисти и фламански националистички покрет) који су учествовали у раду окупационог апарата. У Норвешкој, председник владе био је германофил и колаборациониста Видукин Квислинг. У Чешкој није било озбиљних акција против окупационе војске ни саботажа у индустријским објектима. У Румунији, власт је преузео маршал Јон Антонеску, а краљ Карол II је абдицирао у корист сина Михаила, који су увели фашистичку диктатуру и 1940. године Румунију увели у Тројни пакт. Овом фашистичком блоку приступили су и Мађарска, под фашистичком владом адмирала Миклоша Хортија, као и тзв. “Независна држава Хрватска”, под владом Анте Павелића. Британски краљ Едвард

VIII се након абдицирања 1936. године, испоставио као германофил и симпатизер Хитлера, кога је већ 1937. године посетио са супругом и салутирао му. На свадбу са Елизабетом II, 1947. године, принц Филип, пореклом из данске краљевске фамилије Шлезвиг-Холштајн-Зондерберг-Глуксберг, није могао да позове своје три сестре будући да су биле удате за немачке аристократе повезане са нацистичким режимом (Кристоф од Хесеа је чак био припадник СС). Отпор према расистичкој и насилној природи нацистичког режима нису испољавале ни неутралне западноевропске државе. Шведска је Немачкој продавала гвожђе за војну индустрију, а шведски добровољци су као припадници СС учествовали у борбама на Источном фронту. Швајцарска је производила прецизне инструменте за немачку војску, а швајцарска профашистичка странка, Национални фронт, у два наврата је покушао државни удар. Из Португала је долазио волфрам за немачку војну индустрију и, до 1943. (када приступа савезницима), немачке подморнице снабдевале су се у португалским лукама. У агресији на Совјетски Савез и масовним убиствима и разарањима, уз војнике држава Тројног пакта су учествовале и јединице из других европских држава: две легије из Белгије, СС дивизија из Холандије, оклопне СС дивизије из Данске, Шведске и Норвешке, Естоније и Летоније, итд. Национални састав ратних заробљеника снага открива велики број држављана земаља које се данас диче антифашистичком и демократском прошлoшћу, попут 60.280 Пољака, 23.136 Француза, 69.977 Чеха и Словака, хиљаде Холанђана, Белгијанаца и других⁴ (Кривошеев, Григорий Федотович *et al.*, 2001). Колаборација са нацизмом била је присутна у окупираним и у неутралним државама, а чак и у доминантно словенским државама источне Европе, а у нападу на СССР се испољила и на војном плану.

Други чинилац који је омогућио утицај на обликовање европског вредносног оквира је чињеница да су нацисти на власт дошли изборима, у систему капиталистичке представничке демократије либералног типа (Zafirovski, Rodeheaver, 2013, p. 191). Економски успех који је Немачка остварила од 1933–1939. године (Lepage, 2015, pp. 71–72) нацистички режим је, као делотворан, чинио прихватљивим многим, укључујући САД и Велику Британију, упркос субверзивној делатности нациста и расизму према Јеврејима и Словенима. Империјална политика САД и Велике Британије била је стратешки усмерена на утицај на Пацифику и у том контексту природни непријатељ у Европи био им је Совјетски Савез, а не Немачка

4 Кривошеев, Григорий Федотович *et al.*, *Россия и СССР в войнах XX века: Потери вооруженных сил, Статистическое исследование*, Москва: Олма-Пресс, 2001, с. 512, таблица 198: “Сведения о количестве военнопленных вооружены х сил Германии и союзных ей стран, учтенных в лагерях НКВД СССР по состоянию на 22 апреля 1956 г.”

(Kennedy, 2011, p. 110). При томе, посебан мотив за симпатије и толерантност према нацизму био је страх од комунизма у Совјетском Савезу (односно, могуће интернационализације).

Утицај наведених чинилаца на вредносни дискурс може се констатовати у више равни.

Три месеца пред крај рата, шеф нацистичке пропаганде Гебелс упозорава да би “Совјети, према договору Рузвелта, Черчила и Стаљина, окупирали целу источну и југоисточну Европу”... Гвоздена завеса пала би над ову огромну територију...” (Goebels, 1945, p. 1). Мање од годину дана после рата, термин “гвоздена завеса” улази у широку употребу, након што је британски премијер Винстон Черчил у америчком колеџу Вестминстер објаснио: “Од Шћећина на Балтику до Трста на Јадранском мору спустила се гвоздена завеса на континент. Иза ове линије се налазе све престонице древних држава централне и источне Европе... сви ови познати градови и њихово становништво су део територије коју сада морамо сматрати совјетском интересном сфером” (s.n., 2008, стр. 28). Разлика између ова два контекста термина “гвоздена завеса” није вредносне, већ интересне природе. Наиме, Трећи рајх је тај део Европе посматрао као германски животни простор, док су га западни савезници посматрали као простор борбе за “утицај”. Практична последица ове разлике је у томе да су на том простору нацистима били непожељни сви негерманске народи и Русија, а западним савезницима само Русија.

Након рата, разобличавање расистичке и насилне природе нацизма спроведено је селективно. Нирнбершки процеси судили су челницима нацистичког режима за Холокауст, али не и за масовно истребљење Словена и Рома. Дискриминација цивилних жртава испољила је суштински разлику између западне и совјетске правне доктрине (Schiessl, 2016, pp. 43–48).

Колaborација са нацизмом, као евроцентристичком, елитистичком, империјалистичком идеологијом, у контексту интереса, може се разумети у контексту речи Винстона Черчила из 1946. године: “Морамо изградити неку врсту Сједињених Европских Држава... Први корак у стварању европске породице мора бити партнерство између Француске и Немачке... Велика Британија, британски Комонвелт, моћна Америка и, надам се, совјетска Русија – јер тада би заиста све било добро – морају бити пријатељи и покровитељи нове Европе и заговарати њено право да живи и сија.”⁵ Основни интерес “уједињења” западне Европе био је, дакле, евроцентризам, а не сарадња и равноправност европских народа. Тај интерес је заклоњен

5 The Churchill Society, *Winston Churchill speaking in Zurich, 19th September 1946*. Преузето 31.08.2016. goo.gl/KSDHS

вредносним циљевима. Тако се приликом оснивања Савета Европе, 1949. године, формулише “јединство свих европских земаља”, “приврженост духовним и моралним вредностима које су заједничка баштина”, као циљ афирмише “остварење већег јединства... у циљу очувања и остваривања идеала и начела, који су њихова заједничка баштина”.⁶ Савет Европе је, иначе, основало десет држава: Италија, Француска, Норвешка, Белгија, Данска, Луксембург, Холандија, Шведска, Уједињено Краљевство и Ирска, које су (осим Ирске) имале подељену вредносну традицију. Четрнаести члан постала је, 1950, “Савезна Република Немачка”, део бивше Немачке под америчком, британском и француском окупацијом, која није била суверена и међународно призната држава.⁷ Осим очигледне искључивости у схватању “европског”, пријем “СРН” отвара додатно питање. Наиме, у прве две године Аденаурове администрације, прописима које су одобриле Окупационе снаге, у државну службу су враћени многи припадници нацистичког режима, који су заузели преко трећине позиција у спољним и унутрашњим пословима и правосуђу, укључујући оснивача обавештајне службе (БНД) Рајнхарда Галена, бившег руководиоца у злогласном Гестапоу (Frei, 2002, р. 53). У таквом саставу, декларисани европски идентитет је у окриљу Савета Европе тешко могао бити заснован искључиво на искреном антинацизму.

Идеолошки чинилац имао је суштински утицај на обликовање заједничких вредности, као и на националну безбедност држава. Наиме, у условима војне и политичке доминације САД, у темељне документе УН ушле су вредности либералне демократије, што је за последицу имало поларизацију на два војно-политичка блока.

У послератном свету, мир и безбедност, као колективне вредности, требало је да обезбеди систем Организације уједињених нација: као механизам колективне примене силе за очување мира, као место за решавање социјално-економских узрока сукоба и као оквир за укидање колонијализма и успостављање равноправне сарадње народа као основа новог међународног економског поретка. Тај договор западних савезника са СССР испоставио се као неискрен, што је у обликовању заједничких европских вредности, пре свега суштинског раскида са оним чије су последице експониране у нацизму, имало утицај најмање по два основа.

6 Закон о ратификацији Статута Савета Европе, “Сл. лист СЦГ – Међународни уговори”, бр. 2/2003, Преамбула, чл. 1.

7 Окупациони статут је као највиши акт важио до 1955, а унутрашњи прописи донети на основу Основног закона подлежали су потврди Окупационих снага.

Прво, у условима поларизације два блока, послератни поредак у Европи је заштићен тек 1975. године, када је у Хелсинкију усвојен Завршни акт КЕБС. Ова конференција садржала је суштинску аномалију, ако се има у виду да је међународни поредак успостављен на сувереним државама. На њој су равноправно учествовале САД и Канада, од Европе удаљене преко 6.000 километара. То је била практична потврда да Европу (тада већ Европску заједницу) не чине суверене државе, које саме могу да одлучују о својој судбини. Борба против нацизма завршила је поделом утицаја, тако што је Совјетски Савез успоставио сателитске режиме у државама источне и централне Европе и делу Немачке, у којима је током рата постојао јак нацистички утицај или нацистичка власт и које су напале СССР (који је претрпео преко 26 милиона жртава).

Друго, колонијализам јесте окончан 1969. године, али пошто је то довело до кризе капитализма, већ 1971, укидањем везаности долара као валуте међународне размене за златну подлогу, једнострано је раскинут договор из Бретон Вудса. Од тада, нови, неолиберални монетарни поредак, са центрима у Њујорку и Лондону, постаје нови метод колонијализма. У том поретку утицајне постају и неке приватне банке познате по пословању са нацистичким режимом (у оквиру Интер-Алфа групе). Символ “гвоздене завесе”, Берлински зид, пада 1989, а руско присуство западно од Урала, СССР, распада се 1991. године. У обраћању о стању нације 1991, председник Буш није тајио политику према којој САД треба да “пруже руку” свим државама “где могу” да остваре нови светски поредак под лидерством САД, које располажу моралним ставом и средствима да га подрже.⁸ Термин нови светски поредак накнадно је преформулисан у глобализацију.

4. Проблем заједничких европских вредности данас

Неолиберални концепт, који се развија од 1970-их, а у условима информационог доба се глобализује и његове вредности универзализују, испоставља се, с једне стране, елитистички, а с друге против идеје суверене националне државе, осим САД које су фактор силе који обезбеђује монополе у глобалном финансијском поретку. Данас је и против сваке заједнице која не прихвата супериорност и неодговорност глобалне елите богатих, политичара и бирократа. То практично своди разлику од нацистичке визије уједињене Европе на културну раван (Booker, 2003, р. 19), односно финансијску надређује расној поставци (Петровић, 2009, стр. 356). Евроцентризам, који су европски владари постигли војним

⁸ Bush, G.H.W., Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union, January 29, 1991, *The American Presidency Project*. Преузето 31.08.2016. goo.gl/U3pPm1

издвајањима и освајањем, до 1914 – 84% света (Hoffman, 2015, р. 2), тако опстаје у функцији потчињавања. Од 1991, према Римској декларацији НАТО, данас јединог војног савеза, европска безбедносна архитектура отворено институционализује монополарност, тако што “НАТО, ОЕБС и Западноевропска унија допуњују једна другу”.⁹

Неспорно је да Европска унија још увек декларативно настоји да сузбије нацистичке вредности. Европски парламент је 2008. године прокламовао Дан сећања за жртве стаљинизма и нацизма,¹⁰ а Парламентарна скупштина Савета Европе је 2006. године изразила забринутост због оживљавања нацистичких симбола, покушаја рехабилитације, оправдања и глорификације учесника рата на нацистичкој страни.¹¹ Међутим, тенденција је да се злочиначки нацистички режим изједначи са ауторитарним совјетским режимом. Тако Европски парламент 2005. године истиче „обим патње, неправде и дугорочне социјалне и економске деградације коју су претрпеле захваћене нације лоциране источно од онога што ће постати Гвоздена завеса”,¹² а Парламентарна скупштина Савета Европе 2006. усваја одлуку о потреби међународне осуде злочина тоталитарних комунистичких режима.¹³

Сигнал да вредносни образац нацизма није потпуно неприхватљив за ЕУ и САД било је и иницирање унутрашњег сукоба против руске језичке групе у Украјини. Тада су огољени безобзирност и непотизам глобалистичке елите, која отворено обликује живот према својим интересима, чак и мимо демократских процедура. Тако, на пример, на чело правног тима украјинског националног произвођача гаса Буризма Холдингс долази, без претходног искуства у бранши, син Џоа Бајдена, који је као потпредседник САД имао контролу над Националним демократским институтом, Националном задужбином за демократију, УСАИД-ом и Државним секретаријатом, који су помогли насилно свргавање легалне владе и инсталирање хунте на челу

9 NATO, *Rome Declaration on Peace and Cooperation*, Press Communiqué no. S-1(91)86, 8th November 1991., art 3.

10 European Parliament, *European Day of Remembrance for Victims of Stalinism and Nazism*, RC-B6-0165/2009 (02.04.2009), para. E(1).

11 Council of Europe, Parliamentary Assembly, *Resolution on combating the resurrection of nazi ideology*, no. 1495 of 12.04.2006, Preamble.

12 European Parliament, *Resolution on the future of Europe 60 years after the Second World War*, 12.05.2005, para. H.

13 Council of Europe, Parliamentary Assembly, *Resolution on need for international condemnation of crimes of totalitarian communist regimes*, no. 1481 of 25.01.2006, Preamble.

са лојалним тајкуном.¹⁴ У том периоду, амерички пољопривредни гигант Каргилис купио је УкриЛенд фарминг, осмог произвођача мотокултиватора и другог произвођача јаја на свету; произвођач генетски модификованих култура „Монсанто“ најавио је „посвећеност Украјини“; на „унапређењу инвестиционе климе“ ангажовала се непрофитна организација „САД – Украјина фондација“, уз помоћ мултинационалних корпорација попут енергетског гиганта ЕксонМобил, Кока-Коле и гиганта америчког наменског комплекса Рајтеон.¹⁵ Када је Џо Бајден обишао Украјину, да подржи власт ултра-националиста и неонациста, „Вашингтон пост“ је објавио да ће амерички тим енергетских саветника отпутовати у Словачку и Мађарску „да ради на путевима да се измени ток украјинских цевовода кроз које се Европа снабдева“, а да ће „влада САД радити са Украјином на повећању домаће производње гаса“¹⁶. Овај след асоцира на (нео) колонијално преузимање.

Утицај нацистичке идеологије на дискурс европских вредности остварује се и преко доктрине објективног хегемона САД. Према Франсису Бојлу, водећи неоконзервативни теоретичари, међу којима Хенри Кисинџер, Збигњев Бжежински, Пол Волфовиц, Џон Ешкрофт, докторске студије из правних и политичких наука завршили су на Универзитету Харвард, где је на њихова гледишта утицао идеолог реалистичке теорије међународних односа Ханс Моргентау. Бојл је јавно објаснио да „наслеђе које следи неоконзервативна елита, у основи се наслања на доктрину политичког гуруа Универзитета Чикаго, Леа Штрауса“, чији је ментор у Немачкој, пре него што је емигрирао у САД, био Карл Шмит, најпознатији нацистички професор права... Шадиа Друри (са Катедре за историју и филозофију Универзитета Регина у Саскечевану, у Канади) пише да су „неоконзервативци образовани на Штраусовим и Шмитовим теоријама, које су у основи нацистичке теорије и ови људи су реално нео-нацисти“.¹⁷ Према Друри, Штраусови следбеници су најмоћнији, најбоље организовани и најбоље финансирани научници у Канади и САД, господари десничарских аналитичких центара, фондација и корпоративног финансирања.¹⁸ Иначе, Шмит је утицај у правној

14 Risen, J., Joe Biden, His Son and the Case Against a Ukrainian Oligarch, *The New York Times*, December 8, 2015. Преузето 01.09.2016. goo.gl/nhmXmN

15 Sottile, J.P., Corporate Interests Behind Ukraine Putsch, *Consortiumnews.com*, March 16, 2014. Преузето 01.09.2016. goo.gl/1XUatG

16 Mufson, S., Shifting energy trends blunt Russia's natural-gas weapon, *The Washington Post*, March 1, 2014. Преузето 01.09.2016. goo.gl/DcaF6Z

17 Watson, S.; Jones, A., Leading Academic: Neo-Nazis Have Signed Us Onto WW III, *Infowars.net*, January 5, 2007. Преузето 01.09.2016. goo.gl/mVjkb2

18 Drury, S., Saving America: Leo Strauss and The Neoconservatives, *Information Clearing House*, 11 September 2003. Преузето 01.09.2016. goo.gl/mVjkb2

струци Трећег рајха стекао бавећи се одбраном вансудских егзекуција политичких противника нацизма и чишћењу немачке јуриспруденције од јеврејског утицаја (Dyzenhaus, 1997; Scheuerman, 1999), а био је фокусиран на питања међународног права. Међународно су важне две последице његове концепције политике: прво, да свака политичка заједница мора да настоји да оствари правом неограничено право на рат и друго, да политичко постојање групе мора бити засновано на идентитету који служи за дистинкцију пријатељ - непријатељ.¹⁹ Штраус је заговарао да су "способни да владају они који схватају да нема моралности и да је само једно природно право – да супериорни владају над инфериорним.'... 'Зато што је људска врста инстинктивно покварена, мора да буде под влашћу. Таква владавина се једино може успоставити када су људи уједињени – и они једино могу да буду уједињени против других људи... ако нема спољне претње онда неку треба произвести'."²⁰

Упркос глобалног утицаја оваквих доктрина, које попут нацизма оправдавају насиље у управљању масама, од европских народа се очекује да добровољно одбаце суверенитет нације. Међутим, неолиберални и неонацистички методи дегенеришу демократију и генеришу манипулације. Тренутно, на пример, као алат се користи снага и моћ обмане огромних, муслиманских маса, као средство за одржавање пирамиде неуспешно оствареног новог светског поретка, на чијем врху су и даље исти услови, а у чијој основи се све брже и више гомилају профити. Оно што им недостаје је – животни простор. Управо то данас води надмене и безосећајне, који наизглед никада нису променили намере нациста.

5. Европски пут Србије у светлу изазова дискурса заједничких вредности

Стратешка спољна политика Србије, с обзиром на географске, политичке и историјске чиниоце, јесте чланство у ЕУ. Од 2001. године, све владе су настојале да остваре напредак у процесу интеграција. Србија је 2014. године дочекала почетак приступних преговора. За те преговоре је важно, поред осталог, ко ће бити у прилици да "условљава" и какво би могло да буде политичко тумачење "критеријума". Приступне преговоре Србија треба да отвори поглављима која се односе на владавину права, борбу против корупције, медијска права и правосуђе. О стању у тим областима у Србији, налази европских стручњака се достављају институцијама ЕУ које одлучују о испуњености критеријума – Савету и парламенту ЕУ.

19 Stanford Encyclopedia of Philosophy, 07.08.2010. Преузето 01.09.2016. goo.gl/s0ugp

20 Jim Lobe, „Leo Strauss’ Philosophy of Deception“, 'AlterNet', 18.05.2003. Преузето 01.09.2016. goo.gl/Gppw3f

Саветом је, на пример, током прве половине 2015. године председавала Летонија, која је најавила да ће у односу на земаље Западног Балкана политика проширења бити заснована на принципу условљавања и на испуњавању задатих критеријума. У Летонији се, иначе, сваке године одржава марш сећања на Летонску легију, јединицу коју је основала нацистичка Немачка и користила је за походе на Русију, Белорусију и Пољску, због чега се већина припадника крајем Другог светског рата предала западним савезницима. Влада Летоније и данас мора да забрањује министрима учешће на скупу подршке нацизму, па је тако 2013. године министар Еинарс Цилинскис разрешен због неуважавања ове забране. Председник Савета од 2014. године је Доналд Туск, Пољак кашубијанског етничког порекла. Накнадно се испоставило да му је деда по оцу био припадник резервног састава СС одреда. Док је деда по мајци наводно био „принудни радник“ коме је, када се повредио, пружена пуна здравствена нега, са малим бројем немачких стручњака, које је посетио Адолф Хитлер, који се са њим руковао, што је незабележен однос према „принудном раднику“.²¹ Приликом посете Израелу 2008. године, Туск је о својим коренима рекао: „Моја породична историја је комплексна, као и многих Пољака и јеврејских породица из централне Европе... Немам за чим да жалим... више волим болну истину од пријатне лажи.“²² Он истину није сам објавио, већ је откривена (MelmanYossi, 2008).

У Европском парламенту један од чланова Комитета за грађанске слободе, правду и унутрашње послове је Удо Фоигт, од 1996. до 2011. године вођа Националдемократске партије Немачке, која гаји афирмативан став према Адолфу Хитлеру. Немачка обавештајна служба БНД класификује ову партију као крајње десничарску и екстремистичку, али покушај да се по том основу она забрани није успео 2003. године, а нови, на основу идеологије идентичне Хитлеровој, је пред немачким правосуђем.²³ Међу посланицима Европског парламента је Робертс Зиле, члан летонске ултранационалистичке странке „За отаџбину и слободу“, чији чланови су учествовали у маршу у част оружане формације СС-а.

Судећи по глобалним медијима, за европску „породицу“ била је прихватљива Украјина након насилног преврата. Игнорисано је то да су важна места у украјинској администрацији заузела лица из насилног, екстремно

21 Poland's Donald Tusk to Become European Council President, *FriedlNews*, August 30, 2014. Преузето 31.08.2016. goo.gl/w118Hj

22 MelmanYossi, Polish PM: I didn't know about my grandfather's Nazi past, *Haaretz*, April 07, 2008. Преузето 30.08.2016. goo.gl/Pcn7Pg

23 Crisp, James, Neo-Nazi takes seat on Parliament Civil Liberties Committee, *EurActiv*, 07. Jul 2014. Преузето 30.08.2016. goo.gl/xuqg6O

десничарског миљеа: Андриј Парубиј, оснивач екстремне националистичке Слободе и командант одреда са уличних протеста као секретар Националне безбедности; Дмитро Јарош, вођа неонацистичког Десног сектора као заменик секретара Националне безбедности; Олександр Сич из Слободе као заменик премијера; или Олех Макницки, из Слободе као генерални тужилац. Са европским интеграцијама, проблем је у томе што би етничко насиље оних који баштине идеје Бандериста, украјинских нациста током Другог светског рата, требало да буде осуђено као противно заједничким европским вредностима. Чини се, стога, да су интеграције подређене више ужим интересима него заједничким вредностима. То додатно поткрепљује чињеница да је украјински министар спољних послова Павло Климкин, након што је председник Савета постао Доналд Туск, тај избор оценио као “најзначајније санкције према Русији”.

Елементи нацистичких вредности у дискурсу заједничких европских вредности познати су јавности у Србији.²⁴ Зато, осећај заједничких европских вредности подрива изостанак реакције ЕУ када се у Хрватској подиже споменик терористи, велича усташтво и дискриминишу грађани српске етничке групе. Наиме, тешко је апстраховати могући континуитет интереса у позадини “савезништа” хегемона ЕУ, Немачке и Хрватске, будући да је “Хрватска војска била у саставу нацистичке Немачке,... (а) Немачка је та која је држала и организовала усташе и после Другог светског рата.”²⁵

6. Закључак

Генерално, државе ЕУ и органи ове организације јавно не промовишу вредности које би угрожавале националну безбедност. Међутим, проблем је везан за интересе: како је заштићена национална безбедност државе ако треба да испуни нетранспарентне жеље и условљавања оних који немају отклон према вредностима нацизма, што је посебно актуелно за нације које су нацисти сматрали инфериорним.

Из аспекта националне безбедности Србије, тешко је игнорисати чињеницу да подобност Србије за припадност европској породици народа оцењују државе у којима се величају и толеришу вредносни концепти који су за Србе заговарали логоре и истребљење. При томе, посебан изазов представља вредносни конструкт у оквиру којег се намеће амбивалентност на

24 Вукадиновић, И., Корени ЕУ у плановима нациста, *Нова српска политичка мисао*, 16.06.2008. Преузето 30.08.2016. goo.gl/kYY2Ux; Лазански, М., Како се пере историја, *Политика*, 08.12.2012. Преузето 30.08.2016. goo.gl/FGcBu5

25 Мрдић, Угљеша, Смиља Аврамов: Немачка наставља нацистичку политику, *Печат*, 05.09.2011. Преузето 30.08.2016. goo.gl/gTceVp

промоцију идеологије злочинства над Србима и њихоа маргинализација, као израз “добросуседства” и “немржње”. С обзиром на то, тешко је као нерационалну дисквалификовати забринутост да би неонацистичке снаге, очигледно распоређене у ЕУ, прихватиле Србију, али без Срба.

Шире посматрано, толерисање вредности које асоцирају на истребљење других народа, темељ ЕУ своди се на интересе, без заједничких вредности, а сврху “интеграције” на искључиво појефтињење хегемонизације и колонијализације народа.

Литература

- Atkinson, R.; McWhirter, N. (1995), *Treason at Maastricht: Destruction of the Nation State*, 2nd edition, Newcastle: Compuprint.
- Baudet, T. (2012), *The Significance of Borders: Why Representative Government and the Rule of Law Require Nation States*, Leiden/Boston: Brill.
- Bauman, Z. (2004), *Europe: An Unfinished Adventure*, Cambridge: Polity Press.
- Benoist, A. (2013), *Carl Schmitt Today: Terrorism, 'Just' War, and the State of Emergency*, London: Arktos.
- Black, P. (2008), Askaris in the “Wild East”: The Deployment of Auxiliaries and the Implementation of Nazi Racial Policy in Lublin District, in: *The Germans and the East*, Ingrao, Charles; Szabo, Franz (eds.), West Lafayette: Purdue University Press, pp. 277–328;
- Booker, C.; North, R. (2003), *Great Deception: The Secret History of the European Union*, London/New York: Continuum.
- Dyzen, D. (1997), *Legality and Legitimacy: Carl Schmitt, Hans Kelsen and Hermann Heller in Weimar*, Oxford: Oxford University Press.
- Frei, N. (2002), *Adenauer's Germany and the Nazi Past: The Politics of Amnesty and Integration*, New York: Columbia University Press.
- Goebels, Joseph, Das Jahr 2000, *Das Reich*, 25.02.1945, pp. 1–2.
- Gray, G.W. (2008), West Germany and the Lost German East: Two Narratives, in: *The Germans and the East*, Ingrao, Charles; Szabo, Franz (eds.), West Lafayette: Purdue University Press, pp. 402–420.
- Gusejnova, D. (2016), *European Elites and Ideas of Empire, 1917–1957*, Cambridge: Cambridge University Press, pp. 94, 206.
- Hoffman, P. (2015), *Why Did Europe Conquer the World?* New Jersey: Princeton University Press.

Imlay, T., Horn, M. (2014), *The Politics of Industrial Collaboration during World War II: Ford France, Vichy and Nazi Germany*, Cambridge: Cambridge University Press.

Ivic, S. (2016) *European Identity and Citizenship: Between Modernity and Postmodernity*, London: Palgrave Macmillan.

Kennedy, G. (2011), *Anglo-American Strategic Relations and the Far East, 1933–1939: Imperial Crossroads*, 2nd edition, London/New York, Routledge.

Laqueur, W.; Baumele, J.T. (eds.) (2001), *The Holocaust Encyclopedia*, New Haven/London: Yale University Press.

Laughland, J. (1997), *The Tainted Source: The Undemocratic Origins of the European Idea*, London: Little Brown.

Lepage, J-D.G.G. (2015), *Hitler's Armed Forces Auxiliaries: An Illustrated History of the Wehrmachtsgefolge, 1933–1945*, Jefferson: McFarland.

Mann, M. (2005), *The Dark Side of Democracy: Explaining Ethnic Cleansing*, Cambridge: Cambridge University Press.

Марковић, П.; Антић, Ч. (2016), *Алтернативна историја Србије*, Београд: Недељник.

Perkins, M. A. (2004), *Christendom and European Identity: The Legacy of a Grand Narrative Since 1789*, Berlin: Walter de Gruyter.

Петровић, Н. (2009), Европска заједница народа у идејама Адолфа Хитлера и националсоцијалистичкој пракси, *Страни правни живот*, 2, стр. 345–357.

Европа с душом: говори који су одредили савремену Европу, s.n. (пр.) (2008), Београд: Konrad Adenauer Stiftung.

Scheuerman, W. (1999), *Carl Schmitt: The End of Law*, Lanham/Boulder/New York/Oxford: Rowman&Littlefield.

Schiessl, C. (2016), *Alleged Nazi Collaborators in the United States after World War II*, Lanham: Lexington Books.

Stauber, R. (ed.) (2011), *Collaboration with the Nazis: Public Discourse after the Holocaust*, Oxon/New York: Routledge.

Tribe, K. (1995), *Strategies of Economic Order: German Economic Discourse, 1750–1950*, Cambridge: Cambridge University Press.

van der Dussen, J., *The History of the Idea of Europe*, 3rd edition, London/New York: Routledge, 2005.

Weikart, R. (2009), *Hitler's Ethic: The Nazi Pursuit of Evolutionary Progress*, New York: Palgrave Macmillan.

Zafirovski, M.; Rodeheaver, D. (2013), *Modernity and Terrorism: From Anti-Modernity to Modern Global Terror*, Leiden/Boston: Brill.

Miroslav Stevanović, Ph.D.
Assistant Professor,
Academy of National Security,
Belgrade

Dragan Djurdjević, Ph.D.
Assistant Professor,
Academy of National Security,
Belgrade

CHALLENGE FOR THE NATIONAL SECURITY OF THE REPUBLIC OF SERBIA IN THE CONCEPT OF COMMON EUROPEAN VALUES

Summary

Peaceful future based on common values, as a motive for the integration of the peoples of Europe, implies discontinuity with value-concepts that were the cause of conflicts. When the European Union and its member states ignore the promotion of the Ustasha's ideological concept which caused great evil to Serbia, as a neighboring country and a candidate for EU membership, the doubt arises whether the current value concept contains elements of challenge for the candidate's national security. In this article, we assume that the historical legacy of Nazism has influenced the shaping of European values. The analysis starts from the Nazi views embodied in the root of the interest for unity of Europe, and the factors of influence of the Nazi value order after World War II. The idea of unified Europe can be attributed to Nazis, who had territorial ambitions in terms of Europe as the living space of the Germanic race, under the dominance of Germany. During the war, there was a significant level of collaboration in European states, while Nazis basically aimed to annihilate Jews, Slavs and Gypsies. After the war, anti-Nazism was marginalized, due to the Cold War against communism and the Soviet Union.

The identified trends are analyzed in the context of shaping the value system at the time of neo-liberalism and globalization. After the undermining of the international financial system in 1971, and the rise of neo-liberalism, globalization has generated a trend of centralization and financial domination. This is accompanied by neo-conservative doctrine and politics, which promote realism in international relations, and "desovereignization" of nation states. The example of the coup d'état and civil conflict in Ukraine exposed tolerance for ultra-nationalistic and neo-Nazi ideas. We find that elitism and imperialism remain as value similarities between the Nazi and the current neo-liberal European value discourse, and that there is an essentially identical interest in the unification of Europe.

The trends are contextualized in light of the challenges concerning the common European values in the integration process of the Republic of Serbia. Today, the EU incorporates neo-Nazi political forces within its institutions. Having in mind the attitude of Nazism towards non-Germanic nations, tolerance for resembling value concepts in Croatia and other EU states, and imposition of the ambivalence towards

them in the process of accession, generates challenge for vital values of the state and people as a whole in Serbia and other EU candidates. Thus, we conclude that there is a justified reason for concern in regard to the requirements which Serbia will be demanded to meet, either formally or informally, by the EU institutions in the process of admission.

Keywords: *Nazism, neo-liberalism, European values, elitism, imperialism.*

